

Retrothriller*

BENEDEK SZABOLCS

*A nagy víz másik oldalán,
te is hallottad talán,
éjjelente átoson
a félelem a városon.*

*A nagy víz másik oldalán
Lobo jött fehér lován.
Tiszta kézzel érkezett,
a rettegésnek vége lett.*

(Pásztor–Jakab–Hatvani:
Lobo, az idegen – Neoton Família, 1981)

Aztán meghallottuk az alsós tanító nénik sikolyát. Az egyik elkezdte, átvette egy másik, és pillanatokkal később az udvarnak azon a fertályán már mindenki sikított. Nem értettük, mi történik. Nem is nagyon volt módunk megérteni, mert miközben a kicsik továbbra is rendületlenül óbégattak, a tanárok hirtelen, mintha összebeszéltek volna, terelni kezdtek mindenkit befelé.

– Gyorsan, szedd a lábadat, gyerünk, gyerünk!

– Ne bámészkodj! Előre nézzél!

Ilyen még nem fordult elő: félbeszakadt a csapatünnepe.

Ráadásul éppen eme jeles alkalomkor, amikor magas rangú pesti

* Részlet a készülő regényből.

vendég érkezett. Arrafelé néztem, amerre ő állt. Eddig se láttam belőle semmit, az előttem állók eltakarták, mindössze öltönyének feketesége ütött át valamelyest a fehér ingek tengerén. Most, ahogy ez a tenger oszolni kezdett, azt reméltem, megpillantom az arcát, és esetleg fölismerem, hogy hopp, láttam már a tévében, mondjuk a tévéhíradóban, beszédet mondani vagy gyarak nemzetiszín szalagját átvágni. Megint csalódnom kellett. A magas rangú pesti vendég, akit pedig annyit emlegettek a tanárok, és aki miatt külön elpróbáltuk a csapatünnepélyt, továbbra is láthatatlanságba burkolózott.

Komor tekintetű, fekete bőrkabátos férfiak vették körül. Olyan volt ez az egész, akár a filmekben. Ezek az alakok (Gyuri mondta) nyilvánvalóan titkosrendőrök. Közéjük tartozott az is, aki az ünnepség előtt elhajtott bennünket a magas rangú pesti vendégnek az iskola épülete előtt parkoló autója mellől. Nem engedte nekünk szemrevételezni, mivel (vélte Gyuri) akkor biztosan államtitkokat fedeztünk volna fel. Pedig az autóban – állapítottam meg magamban – nem volt semmi különleges. Egy sima, egyszerű, hófehér Lada 1500-as volt. Gyuri megjegyezte, hogy milyen szép és tiszta. Valóban, hasra esett rajta a kora áprilisi napsugár, na de a nagyapám piros Zsigulija is ugyanígy csillogott, miután kiállt vele a garázból, és két különböző ronggyal minden porcikáját áttörölgette. Egyébként tényleg szép autó volt. Mármint a magas rangú pesti vendégé. Megálltunk mellette, bekukucskáltunk az ablakán, láttuk, hogy bőrülések vannak benne, aztán ott termett egy fekete bőrkabátos, és harsány hangon megkérdezte tőlünk, mit keresünk itt.

– Semmit, csókolom. Csak nézzük – mondta Gyuri, mire a feketekabátos ránk förmedt:

– Menjete a dolgokra. Nincsen semmi dolgotok?

Dolgunk nem nagyon volt, leginkább annyi, hogy fölmenjünk az osztályterembe, gyülekezzünk, és megkötéssük az úttörőnyakendőnket. Az én anyám is vállfán tárolta az egyenruháját, a nadrágtartórészen az élére vasalt sötétkék nadrág, fölé igazítva a vasalt ing, a síp és a jelvény a helyén, egyedül a nyakkendő behajtogatva a váll-lap alá. Anyám – a többi szülőhöz hasonlóan – azt is kivasalta, aztán gondosan összehajtogatta, hogy a következő ünnepség előtt megkötesse apámmal, mivel a családból egyedül ő tudott nyakkendőt kötni. Apám olyankor a saját nyaka köré tekerte, rátette a csomót, majd lazára engedte, hogy a nyakkendő egyik szárát lehessen benne ráncigálni. Az ünnepség kezdetekor nem volt más dolgom, mint hogy a nyakkendőt a fejemen át az ingem fölé húzzam és megszorítsam a csomót. Igen ám, de az esetek többségében apám elfeledkezett erről, a nyakkendő maradt a váll-lap alatt, és mi egyenként az osztályfőnökünk, mármint a rajvezetőnk elé járultunk, aki némi korholással („Nagyok vagytok már, igazán megtanulhatnátok úttörőnyakkendőt kötni”) megköttöte mindnyájunknak.

Egyszóval, most se láttam a magas rangú pesti vendéget, a fekete bőrkabátosok körülvették, bennünket pedig a tanárok taszigálni kezdtek befelé. Így aztán nem tudtam megállapítani, hogy csak a neve nem ismerős vagy az arca sem. Az állami vezetők neveit többnyire ismertük, legalábbis azokét, akikét a legtöbbit emlegették a tévéhíradóban, ám a vendégünké egyikünknek sem rémlett. Azt tudtuk, hogy van olyan, hogy Központi Bizottság, hallottunk már róla, és azzal is tisztában voltunk, hogy a titkár nagyon fontos tisztség. A titkár mindig vezető, a rajban és a csapatban is, annál csak az első titkár tisztsége fontosabb. Ám hiába emlegették az elmúlt hetekben annyiszor, hogy a Központi Bizottság titkára, nem tudtuk a nevet hová kapcsolni. Pedig egy makulátlan, bőrüléses, csillogó, hófehér Lada 1500-assal érkezett, amit egy másik Lada 1500-as, egy rendőrautó kísért, és még mielőtt befutottak volna, az iskolát ellepték a fekete bőrkabátosok. Némelyik a kapu előtt az ünnepélyre érkezőket figyelte, némelyik úgy csinált, mintha dologtalanul lófrált volna az épületben, és olyan is volt, akinek az volt a feladata, hogy távol tartson bennünket a Központi Bizottság titkárának súlyos titkokat rejtő autójától.

A tornateremben pillanatok alatt hangzavar kerekedett: a tanárok folyamatosan csitítottak bennünket, ám mi egyre csak egymást kérdegettük, hogy mi történt, miért kezdtek el az alsósok sikítózni, és miért szakították félbe a csapatünnepséget. A tornaterem falai fölerősítve verték vissza a hangokat, a legkisebb neszből is lárma lett, a tanárok pedig hiába pisszegtek, tapsoltak és kiabáltak, izgatottságunkat nem bírták csökkenteni. Sőt, az izgalom egyre csak fokozódott, miután elterjedt, hogy az udvarnak annál a részénél, ahol az alsósok álltak, megöltek valakit, és nekünk azért kellett gyorsan bejőnnünk, mert ez egy merénylet, és a magas rangú pesti vendéget, a Központi Bizottság titkárát akarják meggyilkolni. Némelyek azt is tudni vélték, hogy tűzharc bontakozott ki, egyesek állítólag hallották is a lövéseket, ahogy merénylők – mert nyilvánvalóan többen vannak – próbálják eltalálni a vendégünket, mire a fekete bőrkabátosok viszonozzák a tüzet.

Elég sokáig álltunk a tornateremben. Akkoriban egy Kessel márkájú, roppant menőnek számító óráim volt, amit a kelletemél is gyakrabban megnéztem. Kvarcelemmel és digitális kijelzővel működött, továbbá négy nyomógombbal, amelyek közül a világításét soha nem mertem megnyomni. Az a fáma járta, hogy akárhányszor bekapcsolódik egy kvarcóra világítása, annyiszor kevesebb hónapig működésképes a benne lévő elem. Márpedig az elemcsere nem volt olcsó mulatság, még úgy se, hogy az iskolától néhány lépésnyire, a hatsávos út túloldalán műszaki bizományi áruház működött, ahol nemcsak a nyugati határellenőrzések során a vámnál lekapcsolt műszaki termékeket árulták, hanem kvarcelemeket is, jóval olcsóbban, mint amennyiért az órák elemet cseréltek. Nem volt más dolgunk, mint egy körömvágó ollóval lepattintani az óra hátlapját és beletenni a bizományiban

vásárolt megfelelő gombemet. Ezek néhány hónap alatt lemerültek, még úgy is, hogy nagyon vigyáztunk arra, hogy az óra LIGHT feliratú gombja véletlenül se nyomódjék be. Akinek zenélt az órája – ilyen volt az enyém is, ráadásul hétféleképpen, a hét minden napjára külön ébresztődallamot produkált –, az rendszeresen megzenéltette. De arról, hogy ez mennyiben csökkentené az elem tartósságát, semmiféle fáma nem szólt.

Szóval, elég sokszor ránéztem az órára. Nem föltétlenül azért, hogy tudjam, hogy mennyi az idő, hanem mert jó volt ránézni. A számlapot fedő plexilap hamar összekarcolódott, ám a betűk alakja és elrendezése, a fekete háttérrel díszítő halovány négyzetrácsosítás, a feliratok (SPORT, QUARTZ, DIGITAL), egy másik világról adtak hírt. Ez a világ jelent meg estéről estére a tévében a nyugatnémet bűnügyi filmekben, a trafikokban árult Donald rágókból, és ez szólt a rádió hétfő délutáni kívánságműsorából kazettára rögzített euródiszkós dalokból is. És amikor éreztem a csuklómon a hűvös fémpántot, és az óra számlapján lévő feliratokat böngészgettem, és ugyanazt a hét melódiát játszottam le rajta újra meg újra, úgy éreztem, hogy most ezzel az ismeretlen és mégis ismerősnek hitt világgal találkozom. Szerettem az órára nézni, és azt követően is gyakran megtettem ezt, hogy Marika néni oroszórán egyszer rám szólt, majd miután folytattam az óra bámulását, levettette a csuklómról és kitette a tanári asztalra, és csak az oroszóra végeztével adta vissza, azzal az intelemmel, hogy legközelebb megtartja magának.

A tornateremben azonban kivételesen az idő múlását követtem rajta. Az eredeti menetrend szerint már rég véget kellett volna érnie a csapatünnepélynek. Szerda délután volt, ám mivel másnap állami ünnep, előttünk volt majdnem másfél nap szabadság, amelyet most megkurtítottak azzal, hogy sokáig nem engedtek hazamenni. A tornateremben egyre fogyott a levegő, ami azzal fenyegetett, hogy ezúttal a szokásosnál többen fognak elájulni, azonban az udvarra nyíló ajtókat továbbra se nyitották ki. Lövéseket már senki nem vizionált, ám egyszer csak szirénákat hallottunk – nyilvánvalóan mentők érkeztek, hogy elszállítsák a sebesülteket. Közben tovább bomlott a fegyelem. Már nem csupán zajongtunk és beszélgettünk, hanem lassacskán fölolvadtak az addigi egyenes sorok, előbb az órsők, aztán a rajok is keveredni kezdtek egymással. A tanárok egyre kevésbé törődtek ezzel, őket is az érdekelte, ami odakint történik. Hirtelen nagyon fullasztó lett a tornaterem levegője, én se éreztem túlzottan jól magam, kicsit szédültem és nagyon szerettem volna már kimenni. Az is lehet – gondoltam –, hogy a többiek már mind otthon vannak. A húgomért bizonyára apám ment az óvodába, reggel említette, hogy korábban megy haza, mivel meccs lesz, a magyarok egy mérhetetlenül távoli ország válogatottjával, a ciprusiakkal játszanak selejtezőt, emiatt mindenkit a szokottnál hamarébb hazaengednek a megyei tanácstól. Anyám bevásárlást emlegetett, ahová elvileg nekem is

el kellett volna kísérem, hogy segítsek cipelni a cekkereket. Azt reméltem, hogy úgy érek majd a csapatünnepségről haza, hogy addigra anyám elmegy a boltba, de nekem még mindig legyen estig elég szabadidőm. Mostanra azonban már nem bántam volna a bevásárlást se, csak legyen vége ennek az egésznek és engedjenek kifelé.

Aztán végre-valahára vége is lett. Addigra már jó páran elájultak, őket kivitték a tornaterem előtti folyosóra, néhányan még úgy tettek, mintha elájultak volna, csak hogy kint legyenek. Éppen azon tanakodtam, hogy én is szimuláljak-e, vagy egyszerűen várjam meg, amíg valóban elájulok, amikor kinyitották a folyosóra nyíló ajtókat, és elindultunk kifelé. A tanárok próbáltak valamiféle rendet összehozni, elvégre párszáz gyerek nem jut ki könnyen azon a két szűk helyen, de addigra már késő volt. Nyomakodtunk, taszigáltunk, lökdösődünk, és mikorra végre kikeveredtünk, futottunk a folyosón át a lépcsőházba, majd onnét kifelé az épületből, amely előtt már nem állt a magas rangú pesti vendég, a Központi Bizottság titkárának autója, ott voltak viszont a szülők, akiknek erdejében egyszer csak megpillantottam anyámat, odarohantam hozzá, és csapzottan, lihegve eldadogtam neki, hogy az ünnepélyes csapat-összejövetel kellős közepén lövöldözés tört ki.

– Nem – mondta anyám. – Valaki lezuhant a szomszéd ház tetejéről.

*

Semmi előjele nem volt annak, hogy bármi szokatlan történni fog. Sokáig minden a megszokott rend szerint alakult. Legalábbis majdnem minden. A különbséget az jelentette, hogy már hetekkel korábban közölték a tanárok velünk, hogy ez az alkalom nemcsak a kerek évforduló miatt lesz nevezetes, hanem azért is, mert az igazgató néni meghívta a Központi Bizottság titkárát, aki elfogadta az invitálást, és jelen lesz az ünnepélyes csapat-összejövetelen. Emiatt el is próbáltuk az egészet. Nemcsak a rajtitkárok és a rajzászlósok, akikkel minden csapatünnepség előtt megcsináltatták a be- és kivonulást, és megmutatták nekik, hová kell vezetniük a rajukat, hanem a nevezetes nap előtti délutánon mindenkit kivezényeltek. Ha valaki hibázott, eltévesztett egy lépést, rossz helyre ment, vagy egyszerűen kilógott a sorból, azonnal kiabálni kezdtek. És amikor felvirradt az ünnepség napja, az iskolában tapintani lehetett a feszültséget. Már mint a tanárok között. Bennünket nem különösebben izgatott a dolog. Tőlünk akárki eljöhetett volna a Központi Bizottságból vakítóan fényesre dörzsölt hófehér Ladán, akkor is ugyanúgy viselkedtünk volna. Különösen, hogy soha nem is hallottuk még a nevét.

Egyszer láttam a tévéhíradóban, hogy Kádár János ellátogatott egy csapatünnepségre. Nem jegyeztem meg, hogy hová, de biztos Budapesten belül, mifelénk legalábbis efféle dolgok nem történtek, semmi izgalom, kaland – már úgy értem, hogy addig a napig, amelyről most éppen szó van.

Szóval ezekhez a pestiekhez nem a Központi Bizottság egyszerű titkára, hanem egyenesen az első titkár ment. A híradóban mutatták, hogy az iskola udvarán egy úttörő-egyenruhába öltözött lány jelent neki, de közben nagyon hadar, sőt egyszer el is akad, mire Kádár János azt mondja: „Csak szépen, nyugodtan. Nincsen semmi baj.” Mire a lány elkezdett mosolyogni. Meg körülöttük mindenki, beleértve az első titkárt.

Amikor elérkezett az idő, őrönként felsorakoztunk, és a rajvezetővé átvédlett osztályfőnökünk szigorú pillantásaitól kísérve levonultunk az osztályteremből az udvarra vezető szűk folyosóra, ahol összetorlódott az egész iskola. Fulladoztunk, az egyenruha szorított, a tanárok pedig rettenetesen idegesek voltak. A hangszórókból fölharsant az induló (az, amire azt szoktuk dúdolgatni, hogy *Vak pali, vak pali mindent lát / Szemüvegen át / Nézi a pinát*), és megkezdődött a rajok fölvonulása. Elöl a rajtitkár, mögötte a rajzászlós, majd egymás után a három őr.

– 2364-es számú Jászi Ferenc Úttörőcsapat, vigyázz! – harsogott a mikrofonba az úttörőcsapat-titkár. – Az évfolyamfelelősöktől jelentést kérek. Csapat, pihenj!

Az évfolyamfelelős előlépett a rajtitkárok sorából, az évfolyam elé állt, és azt mondta:

– Hatodik évfolyam, vigyázz! Pihenj! – Majd a krétával gondosan megrajzolt vonalon az úttörőtanács-titkár felé menetelt. – Úttörőtanács-titkár pajtás! Vágó Elvira évfolyamfelelős jelentem, hogy a hatodik évfolyam százkét fővel a hazánk felszabadulásának negyvenedik évfordulója alkalmából rendezett ünnepélyes csapat-összejövetelre felsorakozott.

A kisebbek harsányan, tagoltan mondták, akár egy verset. A nagyobbak szégyenlősen hadartak az eléjük tartott mikrofonba.

– A jelentést köszönöm – mondta az úttörőtanács-titkár. – Menjetek a helyetekre!

– Értettem – zúgták az évfolyamfelelősök. Küldetésük ezennel véget ért. Ugyanazon az úton, amelyen jöttek, visszamentek a helyükre.

Az úttörőtanács-titkáron a csapatvezető elé fordult, és összecsapta a bokáját:

– Rajvezető elvtárs! Kiss Éva úttörőtanács-titkár jelentem, hogy a 2364-es számú Jászi Ferenc Úttörőcsapat hatszáznyolcvankét fővel a hazánk felszabadulásának negyvenedik évfordulója alkalmából rendezett ünnepélyes csapat-összejövetelre felsorakozott!

– A jelentést köszönöm – mondta a csapatvezető. – Hozzuk be a csapatzászlót.

– Értettem! 2364-es számú Jászi Ferenc Úttörőcsapat, vigyázz! Fogadás balról, zászló-nak tiszte-lej!

Tisztelegtünk, mintha katonák lennénk, a zászló pedig elfoglalta helyét az úttörőtanács-titkár mögött. A dobpergés elhallgatott.

– Pajtások! – szólt a csapatvezető. – Köszöntelek benneteket a hazánk felszabadulása negyvenedik évfordulója alkalmából rendezett ünnepélyes csapat-összejövetelünkön. Énekeljék el a magyar és a szovjet himnuszt!

Mindig ez volt a sorrend: előbb a magyar, aztán a szovjet. Úgy rögzültek belénk, akár a nemzeti és a vörös lobogó: el sem tudtuk képzelni őket a másik nélkül.

Ezen a napon azonban csak a magyar himnuszra jutott idő. A szovjetbe épp csak belekezdünk, aztán az udvar tőlünk távolabbra eső része felől, ott, ahol az alsósok álltak, fölhangzott egy sikoly. A József Attila-lakótelep egyik épületének tetejéről leesett valaki, és innentől fogva a mi városunk többé nem volt olyan, mint azelőtt.

